

Випуск № 28 (1 червня)

Вінниця – Львів – 2017 р.

ПЕРЕДМОВА

Електронна збірка видана проектом «Дерево казок» за підтримки проекту «Казка». У 27 номері зібрано 10 чудових народних казок у яких кожен отримує те, на що заслуговує. Поганим – різка, добрим – коржик.. Мандруйте захоплюючим світом казок разом з нами!

Збірка «Дерево казок» – це серійне щомісячне електронне видання, що розповсюджується абсолютно безкоштовно.

Своє життя збірка розпочала 1 березня 2015 року.

ПРОЕКТ «ДЕРЕВО КАЗОК»

(<https://derevo-kazok.org>)

«Дерево казок» – величезний безкоштовний архів авторських та народних казок, які ви можете прочитати українською мовою. Тут ви знайдете не лише українські казки, а й казки інших країн. Проект складається з 4-х основних розділів: українська народні казки, казки народів світу, казки українських авторів та казки авторів світу. Автор та адміністратор проекту – *Лук'янюк Євген*.

Наші контакти:

derevokazok@gmail.com – головна адреса ел. пошти.

Приєднуйтесь до нас:

Ми на Facebook: <https://www.facebook.com/derevokazok>

Ми в Twitter: <https://twitter.com/KazkuPpUa>

Ми на GooglePlus:

<https://plus.google.com/communities/102303859954667667228>

Ми Вконтакті: http://vk.com/derevo_kazok

ПРОЕКТ «КАЗКА»

(<http://kazka.in>)

Сайт «Казка» розпочав свою діяльність в 15 жовтня 2011 року. Наша діяльність була спрямована на пошук всіх казок, що написані чи перекладені українською мовою, це могли бути і народні, і авторські твори. Ми також звертали увагу на аудіо, часом на відеоказки. Загалом нас цікавив будь-який контент чи медіа, що має стосунок до казок. Але з 1 січня 2016 року ми вирішили зосередитись на авторських казках. Ми змінюємо дизайн і концепцію сайту. Починаємо не тільки колекціонувати казки, а і пропагувати авторів цих казок. Долучаємось до розвитку сучасної української літератури в вузькій ніші – казки. Ми не відмовляємось і від перекладів творів іншомовних авторів на українську мову, отже, прагнемо пропагувати всю авторську казкову літературу.

Контакти:

ua@kazka.in – адреса ел. пошти.

Ми на Facebook: <https://www.facebook.com/Kazka.in>

Ми в Twitter: <http://twitter.com/Kazkain>

Засновник проекту – **Тарас Амброз**

ЗМІСТ:

Горобчик-сторож (<i>таджицька казка</i>).....	4
Брат-бідняк і брат-багач (<i>українська казка</i>).....	7
Лукавий лис (<i>таджицька казка</i>)	9
Чудесна торба (<i>українська казка</i>)	12
Сирітка (<i>чукотська казка</i>).....	16
Ворон і вовки (<i>коряцька казка</i>)	17
Ворон, куріпка і мишка (<i>ескімоська казка</i>)	19
Чортова матір (<i>українська казка</i>)	21
Хунлелю (<i>чукотська казка</i>).....	22
Півник (<i>таджицька казка</i>).....	25

Горобчик-сторож

(таджицька казка)

Жила колись самотня вбога бабуся. Від ранку до вечора пряла вона пряжу, носила на базар, і так заробляла собі на прожиття.

Одного дня в неї скінчилась бавовна, а купити нової не було на що. Сіла бабуся й гірко заплакала, нарікаючи на свою долю. Струмком потекли в неї з очей сльози, зросили землю, і навпроти бабусиного подвір'я завітувало бавовняне поле.

У цей час прилетіла сорока, сіла на дувал і заскрекотала:

– Скре-ке-ке, скре-ке-ке, бабуся, а чи не найняли б ви мене сторожувати свій лан?

– Що візьмеш за службу? – питає старенька.

– Скре-ке-ке, скре-ке-ке, –скрекоче сорока, – дасте пів-урожаю, от і вся плата.

– Іди собі геть,– прогнала її бабуся, – не треба мені такого сторожа.

Полетіла сорока, а на її місце прилетіла ворона й закричала:

– Кря-кря-кря, бабуся, а чи не найняли б ви мене сторожувати свій лан?

– Що візьмеш за службу? – питає старенька.

– Кря-кря-кря,– кряче ворона, – дасте пів-урожаю, от і вся плата!

– Іди собі геть,– прогнала її бабуся,– не треба мені такого сторожа.

Полетіла ворона, а на її місце прилетів горобчик. То тут сяде зацвірінькає, то сяде там зацвірінчить. Старенька й питає його:

– Чого цвірінчиш? Що скажеш?

– Бабуся, чи не найняли б ви мене сторожувати свій лан?

– Що візьмеш за службу?

– Цвірінь-цвірінь,– цвірінчить горобчик,–дайте мені жмутик бавовни на сорочку, от і вся плата.

Дала йому бабуся жмутик бавовни. Узяв горобчик той жмутик у дзьобика, приніс до прядильника й каже:

– Спрядіть мені оцю бавовну, а не спрядете, хатку вам розвалю, дітей ваших засмучу, ще й подвір'я потопчу.

Прядильник справ бавовну, а нитки змотав у клубок. Узяв горобчик пряжу, поніс до ткача й каже:

– Витчіть мені полотна, а не схочете ткати, хатку вам розвалю, дітей ваших засмучу, ще й подвір'я потопчу.

Узяв ткач пряжу, виткав шматок полотна й віддав горобчикові. Той відніс його до кравця.

– Пошийте мені, – каже, – сорочку, а не пошиєте, хатку вам розвалю, діток ваших засмучу, ще й подвір'я потопчу.

Пошив йому кравець гарненьку сорочку. Одяг її горобчик, прилетів до бабусі й зацвірінчав:

– Цвірінь-цвірінь, матусю! Тепер я сторожуватиму ваш лан.

– Що ж, – відказує бабуся, – сторожуй.

Горобчик то тут сяде зацвірінькає, то там сяде зацвірінчить – цілими днями пильнує бавовну.

Одного разу побіля бабусиноного двору проїздив падишах. Уздрів біле-біле бавовняне поле, спинився й каже своїм воякам:

– Це моя земля! Звідки взялася тут бавовна? Підіть і зберіть усе дочиста, аби й жмутика не лишилося!

Бачить горобчик, яку шкоду чинять падишахові воїни, та й ну кликати господиню:

Цвірінь-цвірінь, господине моя,

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

Розізлився падишах і звелів спіймати крикуна. Покинули воїни збирати бавовну, зловили горобчика.

– Обскубіть його! – звелів володар.

Вояки виконали наказ.

– Ще мить тому пір'я мав, тепер шолудивий став, – мовив горобчик.

Горобчик-сторож (таджицька казка)

– Підсмажте його! – знову звелів падишах.

Цвірінь-цвірінь, господине моя,

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

І так він цвірінькотів, що у падишаха розболівся живіт, мусив він забрати своїх вояків і податися додому.

А горобчик ще дужче зацвірінчав у нього в череві:

Цвірінь-цвірінь, господине моя,

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

Не витримав володар і звелів своїм воякам:

– Я зараз виблюю горобця, а ви посічіть його на дрібен мак.

Коли пташина голівка висунулася з падишахового рота, воїни замахали мечами. Горобчикові шкоди не заподіяли, тільки носа володареві відтяли.

А горобчик вилетів із падишахового черева та й ну виспівувати:

Цвірінь-цвірінь, господине моя.

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

І цей наказ виконали вояки.

– Ще недавно був живий, та підсмажив кат лихий, – провадив своєї горобчик.

– А подайте-но сюди того пташка, я його з'їм.

Вояки піднесли горобчика падишахові. Той одразу ж ум'яв його.

– Ще недавно я літав, тепер у черево попав, – гукнув горобчик з падишахового живота.

Цвірінь-цвірінь, господине моя,

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

І так він цвірінькотів, що у падишаха розболівся живіт, мусив він забрати своїх вояків і податися додому.

А горобчик ще дужче зацвірінчав у нього в череві:

Цвірінь-цвірінь, господине моя,

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

Не витримав володар і звелів своїм воякам:

– Я зараз виблюю горобця, а ви посічіть його на дрібен мак.

Коли пташина голівка висунулася з падишахового рота, воїни замахали мечами. Горобчикові шкоди не заподіяли, тільки носа володареві відтяли.

А горобчик вилетів із падишахового черева та й ну виспівувати:

Цвірінь-цвірінь, господине моя.

Ой, пропала, пропала бавовна твоя.

Хто ж ту шкоду заподіяв?

Наш безносий лиходій.

Соромно стало падишахові, утік він світ за очі й уже ніколи не повертався до своєї країни. Люди казали, що зазіхнув він на цілий бабусин лан, а подужати не зміг маленького горобчика.

* **Дувал** – глиняна стіна-огорожа.

* **Падишах** – володар, державець, монарх.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/gorobchik-storozh-tadzhicka-kazka.html>

Брат-бідняк і брат-багач

(українська народна казка)

Було два брати, один багач, а другий бідний. У бідного було багато дітей, і він не мав їх чим годувати. Пішов він до багатого брата і каже:

– Позич мені пуд муки, бо нема чим дітей годувати.

А багач каже:

– Дай вийму тобі око, то дам пуд муки.

Не було що робити бідному. Вийняв йому багач око і дав пуд муки. Нагодував бідний брат дітей. Але мука скоро кінчилася, і він подумав: «Піду ще раз до брата. Може, подобріє і дасть мені ще муки».

– Брате, дай мені ще муки. Хоч пуд.

– Ні, не дам. Я б тобі позичив, але чим ти віддаси? Давай вийму тобі ще й друге око, то дам пуд муки.

Віддав бідняк і друге око. Та взяв пуд муки, і повів його багатий брат додому. І бідний брат став темним.

Скоро й та мука кінчилася. І сказав темний: «Ведіть мене під город і посадіть на мості. Я буду просити. Люди будуть іти на базар і давати мені». Жінка так і зробила. Сидить він на мості, розказує про свою біду, і дають йому люди. І було вже чим прогодувати дітей.

Одного вечора хотіла йти за ним жінка, але такий дощ пішов, що не мала як іти. Сидить він на мості і мокне. Коли чує, хтось їде. То був якийсь чужий чоловік.

– Заведи мене кудись, щоб дощ не мочив, – попросив темний.

І той чоловік завів його у старий млин. На ніч сліпий забрався в кіш, де зерно сиплеться. Та ліг там і лежить.

А опівночі збираються у тому млині чорти. І старший чорт питає всіх, хто що бачив і хто що чув та чим може похвалитися. Один чорт каже:

– Я таке зробив: підтроюдив брата-багача, щоб вийняв бідному братові очі.

– Це пусте, – каже старший чорт. – У такому-то лісі є криниця. Як сліпий умиється три рази водою з тої криниці, то знов буде бачити.

Другий чорт каже:

– А я в одному селі заткав ізвор, де вода витікала. І висохла криниця, і люди страждають без води.

– Добре зробив, – каже старший чорт. – Але як хто вийме ту вовну, що ти запхав, то знову піде вода.

Третій чорт каже:

– Є такий багач, що не знає, де дівати золото. Він закопав його, а я взяв те золото і закопав в іншому місці. Той багач скоро помре, бо не зможе пережити, що пропало золото.

І розказав чорт, де він те золото заховав. А сліпий усе чує.

І щезли чорти. Настав ранок. Сліпий вийшов з млина і попросив людей, щоб завели його на міст. Прийшла жінка і знайшла його там. Він і каже:

– Веди мене додому.

Завела його жінка додому, а він говорить:

– Іди в ліс до скали. Під тою скалою є ізвор. Набери з нього води і принеси додому.

Вона пішла і принесла води з ізвору. Чоловік умився тою водою три рази – і знову став бачити на очі. А тоді й каже жінці:

– Чорти говорили, що був у нас великий багач. Він сховав своє золото під горіхом, а чорти переховали в інше місце. Чоловік помер, а золото зосталося. Я піду і викопав його.

Викопав бідняк те золото. І так багато його було, що не годен забрати. Прийшов він додому і каже жінці:

– Бери два мішки і ходімо за золотом, бо сам я його не донесу.

І принесли вони все золото додому.

Пішов чоловік у село, про яке говорили чорти, і каже людям:

– Не журіться, я пущу вам воду.

Поліз він, витягнув вовну з ізвору – і потекла вода.

Люди врадувалися, почали йому все давати: хто теля, хто поросся, хто вівцю.

І почав той чоловік краще жити, ніж його брат-багач. Заздрісно стало багачеві, приходять він до брата і розпитує:

– Як це так зробилося, що ти знову бачиш і так розбагатів?

А він і розкажує, як просив на мості й що з ним було у млині. Послухав багач та й каже:

– Знаєш, що? Вийми мені очі та й одведи на той міст. А на вечір приходь до мосту і заведи мене у той млин.

Брат так і зробив. Увечері завів він сліпого у млин, і той сховався в коші. А чорти зібралися в млині і говорять:

– Хто тоді був у млині? Хтось почув нашу розмову, бо сліпий став бачити, керницю відоткали, а багачеве золото хтось викопав і забрав. Треба обшукати млин. Може, й тепер хтось нас підслуховує.

Пошукали чорти і знайшли багача в коші. Витягли вони його та й убили.

Так пропав багач. А бідний брат жив собі в добрі до самої смерті.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/brat-bidnjak-i-brat-bagach-kazka.html>

(таджицька казка)

Один лис був страшенний розбійник – майже всіх курей у селі пожер. Тих, що лишилися, люди тримали по хатах. Лисові не стало чого їсти, і він аж перепався від голоду.

Отож уночі вліз через димар в одну хату, але як не винюшкував, ніякої поживи не знайшов. Хотів був вилізти назад, та так охляв, що не втримався й шубовснув у велику макітру з фарбою. Вискочив звідти, глянув на себе, а його руда шерсть стала синя-синя. Роззирнувся довкола, загледів чотки, прихопив їх із собою й з горем пополам вибрався надвір.

Вранці прийшов фарбований лис до млина, сів у кутку й перебирає чотки, вдаючи з себе побожного.

Аж ось мірошник випустив невеличкий табунець курей, що вбереглися від лисових пазурів. Півень упізнав лукавого звіра, попередив курей, щоб були пильні, а сам обережно підступив до нього.

– Гей, лисе, чого ти лукавиш?! – гукнув півень.

– Не кажи так, півнику, я став мусульманином і оце зібрався йти на прощу, – ввічливо озвався лис.

Півень задумався, а тоді й мовить:

– Якщо ти не дуриш, то й я піду з тобою на прощу.

– Чого б я мав тебе дурити. Ось бачиш, яке на мені вбрання, а ось і чотки.

Повірив півень і рушив з лисом у дорогу. Ідуть вони, йдуть, коли це прямо з-під ніг у них випурхнув перепел і заволав:

– О лукавий лисе, обдурив півня й ведеш, аби з'їсти його!

Лис мовчки заходився перебирати чотки, а півень став захищати свого попутника:

– Не смій такого казати! Хіба не бачиш, що це правовірний мусульманин. Ми обоє йдемо на прощу.

Перепел прикип і вже заговорив інакше:

– Якщо ти кажеш правду, то й я подамся з вами.

Ідуть вони вже втрюх. Аж ось назустріч їм одуд:

– Півню й перепеле, чого це ви йдете з оцим лукавим лисом, хочете, щоб він поїв вас?

Лис і на цей раз промовчав, а ті двоє взялися його захищати:

– Не згадуй колишнього! Хіба не бачиш, що він з чотками і вбрання схимницьке Ми йдемо з ним на прощу.

– Коли так, то й я піду з вами, – сумирно мовив одуд.

І пішли вони далі вчотирьох. І застала їх ніч у степу. Страшно зробилося птахам:

– Якщо заночуємо тут, знайде нас хижий звір і поїсть.

А лис їм на те:

– Тут неподалік стоїть моя хатина, ходімте переночуємо.

Прийшли вони до лисової хатини. Лис їх перших у хату пропустив, за ними зайшов, сів під дверима та й каже:

– Ану потіште мене якоюсь оповідкою.

А птахи йому:

– Самі нам щось розкажіть, ви ж господар.

Тоді лис звернувся до півня:

– Ану, півнику, починай перший.

– Е ні, ви нас сюди привели, ви й починайте, – одказав півень.

– Коли вже так наполягаєте, мушу почати, – лукаво мовив лис. – А скажи, півню, чому ти серед ночі горлаєш і не даєш іншим спати?

Похнюпив півень голову:

– Не кажіть більше нічого, краще одразу мене задушить. Така, видать, моя проща.

Накинувся лис на півня, задушив, обпатрав і з'їв. «О, де й сила взялася, а то хоч пропадай з голоду», – подумав лис, облизався й звернувся до перепела:

Лукавий лис (таджицька казка)

– А скажи-но, перепеле, чого, коли мусульманин прошкує собі, ти вифуркуєш у нього з-під ніг і лякаєш його?

– Скажіть краще, що ви й мене хочете з'їсти, як півня, – мовив на те перепел.

Умолів лис і перепела.

«Тепер і моя черга настала», – подумав одуд.

– Гей, одуде, а чого ти довбаєш дзьобом землю без дозволу шаріату? – озвався лис.

Та одуд не розгубився:

– Ви не маєте права з'їсти мене, доки цього не засвідчать. Я приведу двох свідків.

«Хай приводить своїх свідків, з'їм усіх трьох», подумав лис і сказав:

– Гаразд, приводь своїх свідків!

Випустив лис одуда, й той полетів. Летить, побачив мисливця з собакою. Сів неподалік, а собака до нього. Одуд відлетів і сів далі. Так і приманив собаку до лисової хатини.

Собака кинувся на лиса й почав душити. А одуд літає й гукає:

– Оце перший мій свідок.

Невдовзі надійшов і другий свідок – мисливець, і спустив з лукавого лиса фарбовану шкуру.

* **Мусульманин** (від арабського «муслім» – відданий, покірний богові Аллахові) – той, хто сповідує мусульманство, або іслам, – релігійно-правову систему, що виникла на початку VII ст. серед арабів; араби завойовували інші народи й насильно обертали їх у мусульман.

* **Шаріат** – правові норми й правила поведінки мусульман.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/lukavij-lis-tadzhička-kazka.html>

Чудесна торба

(українська народна казка)

Жили два брати. Один був бідний-бідний, мав шестеро дітей. Другий брат був дуже багатий, мав одного сина. У бідного брата не було зовсім що їсти. Сиділи діти голодні й холодні. От іде бідний раз до багатого, щоб той позичив йому грошей або пуд хліба. Багатий брат і каже йому:

– Іди ти до чортової матері! Що я – повинен годувати твоїх старців?

Зажурився бідний та й пішов у ліс.

У лісі вила хуртовина, ноги по коліна загрузали в снігу. Він вибивався із сил і знов ішов, поки не вийшов на середину лісу. Дивиться – стоїть хатинка, а коло неї жінка.

– Здрастуйте, мамо! – каже він.

– А звідки ти знаєш, що я – твоя мати? – запитала вона.

Бідний і каже їй:

– Мамо, допоможіть мені в моєму горі.

– Чим же я тобі допоможу, сину? Є в мене волосяна торба. Можу її дати тобі.

Пішла вона в хату й винесла волосяну торбу. Він питає, як із нею поводитись. Чортова мати йому каже:

– Як захочеш їсти, то скажи: «Торбо, я їсти хочу!»

Подякував він і пішов додому. Іде по дорозі, і так йому їсти захотілося! Став серед дороги, розкрив торбу і каже:

– Торбо, я їсти хочу!

Тут і з'явилося все їстівне. Наївся він та й пішов додому з radoщами. Був якраз Святий вечір. Діти його сиділи голодні. Він прийшов до хати та й каже дітям:

– Сідайте, діти, за стіл, та будемо вечеряти.

Жінка дивиться на нього і думає, що здурів чоловік.

Посідали діти круг столу, сіла і жінка. Потім сідає батько до столу. Поставив торбу на стіл і каже:

– Торбо, я їсти хочу!

Враз на столі з'явилися всі ласощі. Наїлися вони добре. Так і на другий день було. Прийшов син багатого брата й побачив, що вони їдять, то аж злякався. Пішов додому та й каже:

– У нас, тату, і воли є, і земля, а ми того не їмо, що дядько їсть.

Здивувався той, аж потилицю почухав. Пішов він до брата і каже:

– Де це ти грошей береш?

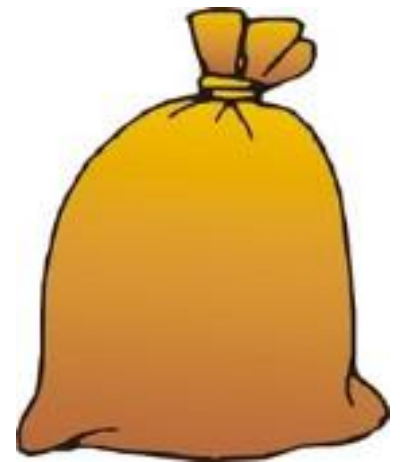
– А ти не знаєш? Є в мене волосяна торба.

– То проміняй мені її.

– За що?

– Я тобі дам дві пари волів, дві корови і сім десятин землі.

– Добре.

Взяв той брат торбу та й пішов додому. Скликав гостей, каже, щоб сідали за стіл. Люди посідали, знизують плечима за голим столом. Сів після всіх і хазяїн. Поклав він на стіл торбу та й каже:

– Торбо, я їсти хочу!

З'явилося на столі все, що треба було для гостей. Пили, їли та гуляли. І я там був, і мед я пив, по бороді текло, а в рот не попало.

У бідного брата воли здохли, а поле заросло бур'яном, занехаялось. Знов у сім'ї почався голод. Пішов він знов у ліс до чортової матері. Прийшов до хати, зустрівся з нею та й каже:

– Допоможіть мені, мамо!

– Чим же я тобі допоможу? В мене вже нема нічого. Тільки є ще золота торба, можу тобі дати.

Винесла вона торбу. Він і питає:

– Як же з нею поводитись?

– А так. Якщо треба буде тобі що, то ти кажи: «Хлопці, з торби!» А як не треба вже буде, то кажи: «Хлопці, в торбу!»

Подякував він бабі за ласку й пішов.

Ішов він з великою радістю, бо то ж була волосяна торба, а це – золота! Не стримався, став і каже: «Хлопці, з торби!» Торба відкрилась, і з неї вискочили чорти з киями й насіли на бідного. Добре вибили, що він ледве сказав: «Хлопці, в торбу!» Чорти зразу ж повскакували в торбу, і вона закрилась.

Прийшов він, бідний, додому сумний-сумний. Поклав торбу в сінях на полиці, сів у хаті й сидить – журиться. Діти голодні снують навколо батька.

От приходить син багатого брата. Увійшов у сіни й побачив золоту торбу. Побіг зразу ж додому та просто до батька:

– Тату, а в дядька вже золота торба є!

– Е-е-е, неправда!

– Так, тату, є! Сам на свої очі бачив.

Багатий брат, недовго думаючи, зразу ж побіг до бідного. Прийшов та й каже:

– Брате мій любий! Добридень!

– Здоров, брате!

– Як ти поживаєш? Із золотої торби всього добуваєш?

– Так.

– Проміняй мені, брате, цю золоту торбу.

Брат задумався, ніби йому її жалко було, потім сказав:

– А що даси за неї?

– Я тобі багато дам. Дам волосяну торбу, пару волів, три десятини землі і ще щось на додачу.

Це «ще щось» зацікавило бідного, і він запитав:

– А що воно за «ще щось»?

– Ну, грошей дам. А як буду сина женити – на весілля покличу.

– Добре, проміню.

Пішов, приніс торбу й віддав багатому братові. Той йому віддав обіцяне. Прийшов він із золотою торбою додому. Скликав гостей багато-багато, надіючись, що золота торба дасть більше, ніж волосяна. Коли гості всі зійшлися, він запросив їх до столу. Гості посідали. Сів і сам хазяїн із золотою торбою. Люди дивувалися такому дивовищу. На торбі було написано «2», а під рисою – «1», що означало: два чорти на одного дурня. Торба була закрита. Він поставив її на стіл і каже:

– Торбо, я їсти хочу!

Але золота торба так і зосталась на місці закрита. Він трохи не одурів, що так осоромився. Вискочив з хати і побіг до брата. Брат уже спав. Він із силою постукав у вікно. Той прокинувся й чує:

– Брате, скажи, що їй казати?

– Кому?

– Та торбі!

– А-а, торбі. Кажі: «Хлопці, з торби!»

Багатий брат прибіг додому, сідає за стіл і каже:

– Хлопці, з торби!

Торба розчинилася, а з неї вискочили чорти з киями. Як насіли ті чорти на багатого брата, то йому й нудно стало. Та били чорти не тільки його, а всіх гостей-багачів. Він насилу вирвався з хати, побіг до брата, щоб той сказав, що робити з торбою, як чортів схаменути. Розбудив він брата своїми криками та зойками.

– Скажи, як далі?

– Що – як далі?

– Та що зробиць, щоб чортів не стало?

– Скажи: «Хлопці, в торбу!»

Побіг додому він і всю дорогу кричав: «Хлопці, в торбу! Хлопці, в торбу!» Як ускочив до хати, а чорти вже в торбі.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/chudesna-torba-ukrayinska-kazka.html>

Сирітка

(чукотська казка)

Жили-були бабуся з онуком. Бідні-бідні...

Онук на морському березі збирав капусту, а бабуся варила її. З того й жили.

Через річку мешкав їхній дядько, багатий шаман. У шамана було дві жінки: стара і молода.

Шаман посилав жінку по небожа, щоб той ішов пісень співати й на бубоні грати. Приведе тітка небожа, а дядько ще й б'є його за те, що він погано грає та співає. Відлупцює шаман хлопчика і вижене, а потім, коли скучно стане, знову посилає по нього.

– Я не піду, – каже стара жінка. – Ти його битимеш.

Тоді шаман дубасить її, поки не стомиться, і сам біжить по сироту.

Хлопчик б'є у бубон, а шаман б'є хлопчика.

...Якось приходять стара тітка знову по хлопчика. Заспівав хлопчик батьківських пісень, але шаман сердито закричав:

– Мені набридли ці пісні! – і вигнав сирітку з яранги. А тут знялася хуртовина, хлопчик збився з дороги, не знає, в який бік йому йти. Ішов-ішов і раптом наткнувся на чужу ярангу. Звідти чоловік і жінка гукають:

– Зайди сюди, сирітко. Заспівай нам!

– Я не вмю співати! – каже хлопчик.

– Ми тебе навчимо.

Узяв чоловік бубон, провів по ньому рукою, наче хотів пилюку стерти, і бубон враз став великим. Узяв паличку, провів по ній рукою – і паличка стала довга. Подав чоловік бубон та паличку хлопцеві, і той незчужся, як руки самі забігали, і він заспівав. Заспівали й господарі. Дивується хлопчик сам із себе. Три пісні заспівали вони разом, а далі сирітка співав уже сам, господарі тільки плескали в долоні. Потім вони сказали:

– Завтра не ходи до дядька! Хай він сам прийде по тебе. Спершу заспівай йому батьківських пісень, а як буде мало – заспівай наших. А зараз іди й не оглядайся!

Пішов хлопчик з яранги, при виході нагнувся і побачив позад себе двох бурих ведмедів. Вийшов надвір – немає ніякої яранги. Прибіг додому, схопив бубон, провів рукою – став бубон великий, провів по паличці – стала вона довга.

Наступного дня прибіг шаман, схопив небожа за ноги й поволік через річку, тільки голова стукала об кригу.

– На бубон і заспівай! – наказав дядько.

Заспівав хлопчик своїх пісень, ударив його шаман:

– Я хочу, щоб мені було весело. А ти співаєш старих пісень, – сказав шаман.

Тоді хлопчик заспівав йому ведмежих пісеньок.

– О, небіж навчився співати! – мовив шаман.

Раптом загув вітер і залопотіла одна сторона полога.

Хлопчик співає другу пісню. Завив вітер. Залопотіли обидві сторони полога. Злякався шаман і каже:

– Не треба співати, на сьогодні досить, завтра доспіваєш!

Та сирітка не зважає, а співає третю пісеньку. Заревіла хуртовина, залопотіли три стіни полога. Закричав переляканий шаман:

– Перестань, не співай і не грай. Геть звідси.

Раптом праворуч і ліворуч підіймається полог, заходять два бурі ведмеді. Кинувся шаман до задньої стінки полога, а молода жінка під нього. Упав шаман, а молода жінка знову полізла під низ. Так вони ховалися одне під одного, лементуючи від страху. А ведмеді клацали зубами і ревіли. Забіг шаман невідомо куди...

Увійшла старша жінка, сіла поруч сирітки. І залишилася дядькова яранга внукові з бабусею та старій жінці.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/siritka-chukotska-kazka.html>

Ворон і вовки

(коряцька казка)

Сковзався ворон із сопки, а вовк пробігав мимо.

– Вороне, я теж хочу посковзатися! – каже вовк.

– Тобі не можна, тут урвище – впадеш у ріку!

– Я вмію сковзатись! – відказав вовк і поїхав. Доїхали до урвища. Ворон піднявся в повітря, а вовк шубовснув у річку. Не може вилізти, неборака, з крижаної води, просить ворона, щоб допоміг йому.

– Ти ж казав, що вмієш сковзатись! – відповідає ворон.

– Я дам тобі череду оленів!

– Не треба, у мене є олені!

– Я віддам тобі свою сестру!

– Гарзд! – погодився ворон і допоміг вовкові вибратися з води.

Вискочив вовк на берег, обтрусився і побіг чимдуж у тундру.

Тоді подумав щось і здалеку крикнув:

– Ти надто чорний для моєї сестри!

Піднявся ворон у небо, перелетів через сопку і впав на дорозі вовка, обернувшись у м'ясо. З'їв вовк м'ясо, а ворон знову став вороном і вивернув вовчу утробу як принаду вовкам.

Притягнув ворон вовка додому.

– Давай святкувати! – сказала жінка воронові.

– Підождемо синів із тундри.

А вовки ждали-ждали брата, та й пішли шукати. По дорозі вони з'їли кинуту вороном принаду й поздихали.

Так і не діждалися вовків-братів дома.

Довелося сестрі самій іти на полювання.

На полюванні вона звихнула ногу – насилу додому допленталась.

– Не можу більше полювати, ідіть ви, мамо! – сказала сестра, лягла й лежить.

Мати тієї ночі народила сина, та ще такого, що він на ранок заговорив, а ввечері пішов у тундру на полювання.

Вранці той син приніс цілого оленя. От він сидить, п'є чай і питає в матері:

– Чого це у вас так багато постелей?

– Це старі постелі, – відповідає мати.

– А чого в нас так багато луків і стріл?

– Це стріли твого батька!

– Ні, мабуть, у вас, крім сестри й мене, іще діти були. Бачу по слідах біля яранги.

Уночі він пішов слідами своїх братів і прийшов до стійбища ворона.

Заходить до яранги й питає у ворона:

– Де мої брати?

– Не знаю, – каже ворон.

– А що це розкидано навколо вашого стійбища?

Злякався старий ворон, сховався, сховалась і дружина.

Пішов вовк до іншої яранги, а там лежать його брати.

Він узяв та й оживив їх.

Поїхали додому. Ще й з собою воронову доньку забрали.

Розплакалась дівчина:

– Батько мене лаяти буде!

– Не буде, він усіх моїх братів повбивав! – сказав найменший вовк.

Повернулися брати ворони з тундри. Сіли пити чай і питають:

– Де ж наша сестра?

– Лишенько, ми ж і забули про неї! – сказала мати і побігла по доньку в сусідню ярангу та як закричить:

– Там нікого немає, її забрав молодий вовк!

Приїхали брати ворони до братів вовків. Побачили там свою сестру й питають:

– Чого ти тут?

– Мене вовки взяли.

– Нащо ви забрали нашу сестру? – спитали брати ворони у братів вовків.

– А нащо ваш батько вбивав моїх братів? – спитав найменший вовк.

– Ми нічого не знаємо, нас не було дома.

Довго сперечалися ворони з вовками і вирішили мінятися сестрами.

Так і зробили. Ворони залишили свою сестру вовкам, а сестру вовків повезли до себе. Більше ніколи не ворогували.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/voron-i-vovki-korjacka-kazka.html>

Ворон, куріпка і мишка

(ескімоська казка)

Жили собі в тундрі троє товаришів: великий чорний ворон Митихлюк, біла куріпка Акиргек і маленька мишка Афсінахак. Якось їм захотілося коржиків.

– Хто в крамницю по борошно піде? – питає мишка.

– Я не піду, – дужим басом відказує ворон.

– І я не піду, – тоненьким голоском повторює за ним куріпка.

– Добре, я сама сходжу, – сказала мишка. Пішла до крамниці, купила мішок борошна, принесла додому й питає:

– А хто тісто міситиме?

– Я не буду, – каркає ворон.

– І я не буду, – кудкудакає куріпка,

– Дарма, я вже сама замішу.

Афсінахак наділа фартух, пов'язала голову хусткою, налила в миску води, розвела дріжджі, насипала борошна, додала жиру, трохи солі, замісила, в теплому місці поставила, покришкою накрила, – підходь, тісто! Горбочком піднялося над мискою тісто. Вибрала його мишка на дощечку, питає:

– У мене все готове. Хто пектиме коржики?

– Я не буду, – басом відповідає Митихлюк.

– І я не буду, – тоненьким голоском озивається Акиргек.

Одійшли удвох подалі, пісеньки співають, крилами лопотять, ніжками притупують, на всі боки позирають.

– Що ж, доведеться і пекти самій, – зітхнула мишка.

Напекла повний каютак – пухкенькі, м'якенькі вийшли коржики.

– Ну, а їстиме хто? – питає мишка.

– Звичайно, я! – басує Митихлюк.

– Я теж їстиму, – квапиться з відповіддю куріпка.

– Е, ні! – відказала мишка, – Коли я трудилася, ви байдикували:

Танцювали і співали,

На всі боки позирали.

Тепер я ласуватиму коржиками, а ви собі співайте далі. Не хотіли працювати – не будете їсти.

Чортова матір

(українська народна казка)

Було два брати: один багатий, а другий убогий.
Так той убогий на багатий вечір поніс вечерю до багатого.

– Приніс я, – каже, – брате, до тебе вечерю.

А той каже:

– Понеси її к чортовій матері.

Вийшов він надвір, заплакав, пішов собі.

Іде понад лугом, а його зустріча дід.

Він іде та плаче, а дід і пита:

– Чого ти, – каже, – плачеш, чоловіче?

Він став йому розказувать.

– Отес носив до брата вечерю, а він послав мене к чортовій матері, та не знаю, де її шукати.

– Іди, – каже, – отсією стежкою і дійдеш до кладки, до кладки дійдеш, там станеш та свиснеш. Гляди, вискочать, візьмуть тебе і що даватимуть, так ти не бери, а проси – буде баран ходить по хаті – проси, щоб барана тобі дали.

Прийшов той та свиснув коло кладки. Зараз чорти

вискочили, увели його, а чортова мати й пита:

– Чого ти прийшов?

– Я, – каже, – приніс вечерю.

Вона забрала ту вечерю, а його повела до золота та срібла.

– Бери, – каже, – скільки хочеш собі золота, срібла.

Він не схотів:

– Дайте мені, – каже, – отого барана.

Вона дала йому барана. Він узяв і пішов додому.

Приходить він додому, ліг спати і коло себе барана поклав.

Кинувся ранком і злякався – де те багатство набралось!

Зразу забагатів.

Убрався і пішов до церкви. Побачив його у церкві брат і каже:

– Десь когось обікрав, брате. Забагатів – так прибрався.

Він (менший брат) йому нічого не сказав, вийшов із церкви та давай його просити до себе в гості. Той приїхав до його у гості і злякався, що бідний так забагатів.

– Боже мій, – каже, – вже й мене, – каже, – покрив багатством.

Увійшов у хату, той садовить його їсти. Він і їсти не хоче, розпитує:

– Де ти взяв, з чого ти, – каже, – забагатів?

Він йому каже:

– Се мені чортова мати дала.

Жінка багатого зараз його покликала:

– Нумо їхать, – каже, – додому.

Приїхали. Вона заходилась: понапікала хліба, понаварювала.

– Неси, – каже, – чоловіче, й ти вечерю до неї.

Він узяв, поніс до неї вечерю. Зустріча його баба й питає:

– Куди ти, – каже, – ідеш?

Він каже:

– Понесу до чортової матері вечерю.

Вона витягла клубок валу, дала йому й каже:

– Іди ж ти за клубком. Клубок котитиметься, то й ти за ним іди.

Клубок прикотився до хати чортової матері, чоловік прийшов за ним і пішов у хату. Його чортова мати питає:

– Чого ти, – каже, – прийшов до мене?

Він каже:

– Я, – каже, – приніс до вас, бабо, вечерю.

– Ну, йди ж, – каже, – я тобі за сю вечерю заплачу.

Повела вона його до золота, набрав він мішок, насилу підняв.

Приносить додому мішок золота, кинув з плечей через поріг додола, а сам упав і луснув.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/chortova-matir-ukrayinska-kazka.html>

Хунлелю

(чукотська казка)

Колись по берегах річки Кональчик жило войовниче плем'я танітів. Жили вони з розбійницьких наскоків.

Сподобалася танітам череда Арепу, який з великою сім'єю мешкав неподалік від річки Кональчик. Воїни танітів почали готуватися до нападу.

– У нас із Арепу мир, не можна воювати! – сказав їм вождь.

– У нас мир із його братом Хунлелю, а не з ним! – відповіли таніти.

– Ні, ми домовилися з тельхапськими чукчами не воювати! – стояв на своєму вождь.

Довго сперечалися воїни і таки не послушали свого вождя – напали на Арепу, вбили його дружину й дітей, забрали оленів.

Заткнувши в боці рану, Арепу з останніх сил біг із донькою в Майно-Пильгіно, щоб попередити чукчів про напад танітів.

Бігти лишалося недалеко, Арепу вже бачив море, але тут він зовсім знесилів і впав.

– Покинь мене тут, дочко, а сама біжи в Майно-Пильгіно до поморів. Попроси в них захисту і скажи чукчам, що таніти почали війну.

Але донька не хотіла кидати батька напризволяще.

– Я хочу пити! – сказав батько.

Донька набрала снігу, та Арепу просив хоч один ковток води. Вона почала спускатися з сопки до води, але не встигла дійти до струмка, як батько крикнув:

– Мерщій біжи, скажи моєму братові Хунлелю про напад танітів! – і на її очах кинувся із скелі.

Донька плачучи побігла туди, куди звелів батько. Майно-пильгінські коряки хоча й тремтіли од страху, проте заховали дівчинку.

У цей час до стійбища підїхав Хунлелю, брат Арепу. Не встигли коряки розповісти про те, що сталося, як побачили оленячі запряжки танітів. Хунлелю вскочив у свої нарти.

Таніти впізнали Хунлелю і пустили в нього хмари стріл.

Хунлелю мчав у гори, де можна було заплутати сліди, обдурити танітів. Швидко стомилися олені, і таніти почали наздоганяти брата Арепу. Стріла влучила в одного з оленів, поранила. Тоді Хунлелю одрізав посторонки, кинув пораненого і помчав далі.

Таніти зраділи. Вони знали, що Хунлелю далеко не втече на одному олені.

Нараз зірвалася хуртовина, завила, завихрилася снігом так, що за два кроки нічого не видно стало. Хунлелю іще чув крики танітів, але вже вільніше зітхнув. Він не боявся завірюхи...

Хунлелю (чукотська казка)

Олень і Хунлелю вже вибилися з сил і ледве брели по глибокому снігу. Та ось почувся запах диму. Олень пішов веселіше, і незабаром вони дісталися підошви високої гори, біля якої стояло рідне стійбище Хунлелю. Він зайшов до яранги. Родичі саме пили чай.

– Ти повернувся? – спитав дід.

Хунлелю подали на дерев'яній таці гарячу жирну груднину. Він розповів про танітів, про смерть Арепу і про те, як вороги гналися за ним. Коли Хунлелю наївся, старий спитав:

– Що ти збираєшся робити зараз?

– Лягати спати! – відповів онук.

– І ждати, поки прийдуть таніти й заколють тебе, як оленя? – відказав дід. – Я знаю танітів, це безчесні люди. Зараз вони наїлися м'яса, напилися чаю і повклалися спати, а вартові, почувши хропіння, і собі поснули. Вони сподіваються, що в таку хуртечу ніхто носа не виткне з яранги. Через те їх зараз можна переколоти всіх! Чи знайдеться в тундрі богатир, який знищить танітів?..

Онук мовчав.

– Тоді я сам поїду! – сказав старий і встав із шкур.

Враз Хунлелю вискочив із полога, надів кухлянку, сів на нарти. Дід сказав йому на прощання:

– Не заходь до яранги, поки не почувеш сонного бурмотіння. Таніти сплять неспокійно, але міцно. Їх можна всіх повитягати за ноги з яранги на мороз, і не почують.

Свіжі олені мчали Хунлелю, як вітер.

Щоб зберегти силу оленів, він поїхав через гори. Виїхавши на вершину хребта, Хунлелю випріг оленів, прив'язав їх іззаду до нарт, а сам сів на нарти і помчав униз. За річкою Майно-Пильгіно він побачив стійбище танітів. Хунлелю зупинився, залишив оленів під пригирком, а сам, скрадаючись, прослизнув у ярангу. Вартові, обнявши списи, спали біля входу.

«Дід мав рацію!» – подумав Хунлелю і, затамувавши подих, безшумно заходився біля ворогів... Невдовзі в яранзі запанувала мертва тиша...

З-за моря зійшло сонце. Хуртовина вщухла, тиша й спокій стояли в тундрі. На сонці іскрився сніг, над ярангами коряків мирно вився димок.

Хунлелю гнав додому дві великі череди: череду танітів і череду Арепу.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/hunlelju-chukotska-kazka.html>

Півник

(таджицька казка)

Жив собі дбайливий півник. Якось, шукаючи чогось їстівного, порпався він на смітнику і знайшов діамантовий кришталік. Схопив того діаманта в дзьоба та й побіг. І все було б гаразд, якби не побачив його один чоловік.

– Агей, півнику, що в тебе в дзьобику? – спитав.

– Діамантовий кришталік.

Почув ці слова чоловік, схопив півника і відібрав діаманта. Бідолаха – в плач:

– Ку-ку-рі-ку, віддай мого діаманта, віддай мою прикрасу, – залементував півник і побіг за чоловіком.

Але той спокійно зайшов до себе на подвір'я, зачинив браму та ще й замкнув її зсередини.

Півник залопотів крильми, вискочив на покрівлю й загорлав ще дужче:

– Ку-ку-рі-ку, віддай мого діаманта! Кукуруіку, віддай мою прикрасу!

Розсердився чоловік, схопив його й кинув до вулика.

– Хто це посмів без дозволу зайти до нашої хати? – заметушилися й кинулися до півника бджоли, а той їм:

Бджоли, бджоли, бджоленята,

Нуте мені під крилята!

Відомстіть тому злодюзі,

Хай дістане по заслужі.

Бджоли всі до одної позалазили півникові під крила. Він знову вилетів на покрівлю й загорлав: «Ку-ку-рі-ку!» А бджоли як повилітають та як повпинаються в того чоловіка – жалять, куди попало. А півник не вгаває:

– Ку-ку-рі-ку, віддай мого діаманта, ку-ку-рі-ку, віддай мою прикрасу!

А бджоли знай жалять чоловіка, спасу йому нема. Нарешті той не витримав і зарепетував:

– Недобре я вчинив, тепер каюся, каюся!

– Коли каєшся, то віддай мого діаманта! – стояв на своєму півник.

– Півнику, твій діамант у мене в хаті, піди забери його, – став багатий чоловік.

Узяв півник свого діаманта й гукнув:

Бджоли, бджоли, бджоленята,

Нуте мені під крилята!

Бджоли вмить його послухались.

Півник відібрав свого діаманта, відпустив бджіл, і ті полетіли до свого вулика.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/pivnik-tadzhicka-kazka.html>